

с.-С.32. **8.** Степанова Н. Политика гендерного равенства в Скандинавских странах // Гендерная реконструкция политических систем (под редакцией Н.Степановой, Е.Кочкиной).-Санкт-Петербург: ИПИ-2005.-990 с.– С.205. **9.** Шведова Н.А. Дочери или падчерицы России? // Полис.-2000.-№2.-С.182-194. **10.** Звіт Фонду ООН для розвитку в інтересах жінок (ЮНІФЕМ). Прогрес жінок світу 2008/2009. Гендер і підзвітність. Алмати: Регіональний офіс ЮНІФЕМ, 2009.-152 с. **11.** Гендерні паритети в умовах трансформації суспільства: Монографія / Кол. Авт.; За заг. Ред. Н.М.Оніщенко, Н.М.Пархоменко. К.: ТОВ» Видавництво «Юридична думка», 2007. – 372 с.- С.178-219. **12.** О.Ярош, А.Уімет. Гендерний аналіз виборчого законодавства України: міжнародний та національний погляд. – Київ: ОБСЄ, 2008. – 151 с.

Т. М. Ляшенко

ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНИХ ІНСТИТУТІВ В КРАЇНАХ ЦЕНТРАЛЬНОЇ АЗІЇ В УМОВАХ НЕЗАЛЕЖНОСТІ

Останні досягнення і соціально-економічні успіхи країн Центральної Азії, що отримали незалежність з розпадом СРСР ґрунтуються на багатьох чинниках, серед яких, у першу чергу, проведення ефективних економічних реформ, становлення середнього класу і формування зрілого суспільства.

Ключові слова: Казахстан, Киргизстан, Таджикистан, Туркменістан, Узбекистан, модернізація, політичні інститути

Після розпаду СРСР на території Центральної Азії в межах кордонів колишніх союзних республік утворилося п'ять суверенних держав – Казахстан, Киргизстан, Таджикистан, Туркменістан і Узбекистан. Жодна з них самостійно в такому адміністративному вигляді ніколи не існувала. Регіон являв собою безліч локальних областей абсолютно не співпадаючих ні з політичними, ні, тим більше, з етнічними кордонами сучасних республік.

На відміну від інших країн СНД, країни центральноазійського регіону мають досить специфічну ознаку трансформаційного процесу. Поряд з інституціоналізацією демократичних державно-правових та політичних форм відбувається певна ісламізація суспільства, що отримала сьогодні “друге дихання”. За останні роки всі без виключення країни Центральної Азії зазнали змін у трансформації політичної системи. Характерною рисою цього процесу є кроки до побудови парламентських республік. Такий перехід, враховуючи особливості східної ментальності з наголосом на уособлення влади, є непростим кроком на шляху до демократії в цілому.

Посилення ролі парламенту в Казахстані розпочався з 2007 р. 18 травня 2007 р. Парламент Казахстану на спільному засіданні розглянув і проголосував за внесення поправок до Основного закону, а президент Н.Назарбаєв підписав Закон «Про внесення змін і доповнень до Конституції Республіки Казахстан». Крім того, Глава держави підписав ряд відповідних законів: «про Уряд», «Про Президента», «Про вибори в Республіці Казахстан», «Про Парламент і статус його депутатів».

Запропоновано піти шляхом таких змін до Конституції, коли республіка залишається президентською, але із суттєвим розширенням повноважень Парламенту. Це практично трансформує модель країни з президентської в президентсько-парламентську.

Строк президентського правління скорочується з 7 до 5 років (реформа має вводитися після 2012 року). Уряд формується на основі парламентської більшості партією, яка перемогла на виборах, головна роль у затвердженні прем'єр-міністра, а значить і формуванні уряду, відводиться Мажилісу. Президент тепер призначатиме прем'єр-міністра лише після схвалення кандидатури Мажилісом. Між тим, за президентом закріплюються повноваження самостійно призначати на посади міністрів закордонних справ, оборони, внутрішніх справ і юстиції.

Згідно з внесеними поправками, президент призначатиме акімів (голів адміністрацій) областей, міст республіканського призначення і столиці за згодою масліхатів (місцевих представницьких органів влади) відповідних адміністративно-територіальних одиниць.

Загалом прийняті до Основного закону поправки розширюють повноваження Парламенту і масліхатів, значно підвищують роль партій і Асамблеї народів Казахстану у громадсько-політичному житті країни.

Крім того, змінюється система формування Конституційної Ради, Центральної виборчої комісії, Рахункового комітету. Дві третини складу цих державних інститутів обиратиметься Парламентом. Масліхати стануть основою місцевого самоврядування в країні, як органи, що обираються місцевим населенням. Функції державного управління на місцях здійснюватимуть маслі хати (представницькі органи) і акіматі (адміністрації) Строк повноважень масліхатів становитиме 5 років.

Відтепер, як сказав Н.Назарбаєв, Парламент Казахстану стає головним «спусковим механізмом» конституційної реформи. Очікувані вибори, безумовно, матимуть дуже важливе значення для зміцнення демократичних принципів, для модернізації Казахстану, для реалізації стратегії Президента Республіки Казахстан щодо перетворення держави в одну з найбільш розвинутих і конкурентоздатних країн світу.

Всі ці кроки вписуються в реалізацію нової стратегії розвитку, виконання на практиці принципового завдання «росту конкурентоспроможності країни в глобальному світі». Таке завдання впливає з послання Президента Казахстану Н.Назарбаєва казахстанському народу «Новий Казахстан у новому столітті», яке було проголошено 28 лютого 2007 року на спільному засіданні палат Парламенту. В ньому були намічені конкретні кроки по забезпеченню входження Казахстану до 50 найбільш конкурентніших держав світу. Нова стратегія держави розрахована на найближчі 10 років і представляє собою складову частину довгострокового стратегічного плану розвитку країни до 2030 року, в якому визначається більш висока мета – входження до складу 30 найбільш розвинутих країн світу.

За словами Н.Назарбаєва, в країні створюється своя модель політичних реформ, свій казахстанський шлях «політичного транзиту».

Його особливості і характерні риси – президентсько-парламентська форма правління, поетапність реформ, збалансованість рішень, що приймаються, загальнонаціональний діалог і консолідація основних політичних сил.

«Головна мета політичних перетворень для нас – це рух до такої сучасної форми влади, яка зможе забезпечити найбільш ефективну систему управління суспільством і державою, одночасно зберігаючи політичну стабільність в країні і забезпечуючи всі конституційні права і свободи громадян. Сильна державна влада і демократія – не антиподи. Демократія розвивається лише там, де суворо дотримується законність» [1], - акцентував увагу у посланні Н.Назарбаєв.

Слабким місцем казахстанської моделі є відсутність продуманого й прогнозованого механізму відновлення політичної еліти - явище характерне й для інших республік Центральної Азії. Поки влада сконцентрована в руках президента Н.Назарбаєва і рівномірно розподілена між центром і регіонами під керівництвом місцевих акімів (губернаторів), стабільність і керованість у республіці зберігається. Але сформована ефективна система не може працювати нескінченно, тому що рано або пізно встане питання про зміну лідера й відновлення правлячої еліти.

До середини 1990-х рр.. Киргизстан просувався в напрямку створення демократичної держави, і ця трансформація відбувалась майже паралельно процесам у країнах Центральної Європи, таких як Румунія, Болгарія та Словаччина. Стратегія подолання бідності, яку уряд Киргизії розробив спільно з Всесвітнім банком у 2001 р., передбачала багато політичних реформ. Зокрема, це були програми підвищення ефективності роботи місцевих органів влади та поступового переходу від призначення багатьох місцевих керівників до їх виборності. Існувала плани перегляду елементів радянської системи для заміни їх більш демократичними. Окрім цього, важливою частиною програми подолання бідності повинно було стати проведення багатоаспектної антикорупційної політики, яка передбачала навчання та підвищення кваліфікації співробітників місцевих слідчих органів, судів та поліції.

Киргизія – єдина країна в Центральній Азії, в якій громадська думка примусила уряд змінити політику. Поведінка Аскара Акаєва ставала все більш авторитарною, що й спровокувало перші заворушення ще на початку весни 2002 р. Політичний процес в Киргизстані зазнає період важкої кризи. По-перше, під час виборів новою владою була задекларована політична реформа, що передбачає трансформацію президентсько-парламентської республіки у парламентсько-президентську. Проте після виборів президента 10 липня 2005 р. ситуація змінилась.

Новий проект Конституції, четвертий, прийнятий 30 грудня 2006 р. парламентом Киргизії, значно збільшує повноваження президента. Процес прийняття Конституції проходив бурхливо, зі словесними перепалками й переголосуваннями. Відповідно до нової Конституції, президент К.Бакієв зможе самостійно вирішувати найбільш важливі кадрові питання - призначати глав областей, без узгодження з парламентом призначати міністрів, звільняти

керівництво генпрокуратури й національного банку. Діяти нова редакція Конституції країни буде до 2010 р.

Прийняття нової конституції Киргизії передували масові акції опозиції, що протестувала проти проекту, запропонованого президентом. Відповідно до третьої редакції Конституції, прийнятої 9 листопада 2006 р. під тиском опозиційних сил, глава країни був позбавлений цих повноважень. Формуванням уряду повинен був займатися прем'єр-міністр, а його кандидатура - висуватися партією парламентської більшості.

Президент буде призначати суддів місцевих судів за пропозицією Національної ради по справах місцевого правосуддя й за узгодженням з парламентом. За узгодженням з депутатами глава держави зможе призначати й звільняти голів Рахункової палати, Національного банку, Генеральної прокуратури й Центрвиборчкому.

Відповідно до нової Конституції, уряд може бути відправлений у відставку у випадку, якщо парламент виразить йому недовіру, а імпичмент главі держави може бути оголошений, якщо за це проголосує три чверті від складу депутатського корпусу. Парламент одержав право призначати глав Національного банку, Рахункової палати, Генпрокуратури, а звільняти з посади цих керівників може президент. Служба національної безпеки республіки, що раніше підкорялася президентові, буде передана до складу уряду. Нова Конституція вводиться в дію в момент прийняття, нинішні парламент і президент допрацьовують до закінчення строку їхніх конституційних повноважень в 2010 р.

У.Чіналієв визначає політичну систему Киргизстану «як перехідну, «змішану», де до кінця не подолані елементи тоталітаризму, комунізму та наявні елементи лібералізму, а елементи гуманістичного типу суспільного розвитку представлені ще досить слабо.

Політична система Киргизької Республіки є перехідною до плюралізму, де існує відносно велика кількість форм плюралізму та обмежений зміст реального плюралізму. Іншими словами, має місце плюралізм форм з невисоким загальним рівнем знань щодо різноманітних існуючих та можливих політичних моделях та їх конкретних інституціонально-процесуальних компонентах» [2].

Після конституційної реформи 2002 р. вибори у Киргизстані стали не партійними, а персоналізованими – за принципом надання переваги не програмам, а відомим обличчям. «Всі спроби створити систему партійної демократії поки що не дають бажаного результату» [3]. Керівництво країни також намагалося сформувати сильну партію влади, проте ці зусилля не мали успіху. З.Курманов вважає, що «Розвиток багатопартійності призвів до мультипартійної системи, яка ще не була достатньо поляризованою і тому представляла «несистемну чисельність партій»... Створення в Киргизстані сучасної політичної системи, а разом з нею й ефективної партійної системи, залишатиметься проблематичним до тих пір, поки держава не почне більш активно стимулювати розвиток партій шляхом вдосконалення законодавства, а також створення рівних умов для діяльності партій та їх відповідного

фінансування» [4]. В цілому в киргизстанській політичній системі розклад сил визначається не партійною приналежністю, а регіональною: південь – північ.

В Узбекистані у сфері державного будівництва і управління продовжується посилення ролі і впливу законодавчої влади – парламенту Узбекистану. В цьому напрямі залишається довготерміновим завданням реформування державної і суспільної структури. Президент Узбекистану І.Карімов декларує «перехід від сильної держави до сильного громадянського суспільства», зазначивши при цьому, що має на увазі «кардинальне посилення ролі і впливу на прийняття важливих державних рішень з боку політичних партій і громадських інститутів» [5].

29 березня 2007 р. верхня палата парламенту Узбекистану (сенат) ухвалила пакет законів, які повинні прискорити демократичні перетворення в країні. Йдеться про закони «Про посилення ролі політичних партій в оновленні і подальшій демократизації державного управління і модернізації країни» і «Про внесення поправок в окремі статті Конституції Республіки Узбекистан».

Перший з цих документів направлений на створення організаційно-правових умов для активної участі політичних партій і рухів у формування органів представницької і виконавчої гілок влади. Що стосується змін і доповнень до Основного закону Узбекистану, то найбільш суттєвим з них є підвищення статусу президента республіки до повно діючого глави держави.

Важливе значення надається реформуванню і подальшій лібералізації судово-правової системи. Одним із питань лібералізації судової влади є виключення смертної кари із системи покарань з 1 січня 2008 року.

Своєрідним органом місцевого самоуправління в Узбекистані є махалля. Махалля це квартал або певна, історично взаємопов'язана частина міста або села, населення якого традиційно зв'язане нормами співжиття та колективної взаємодопомоги.

У вересні 1992 р. був виданий Указ Президента Узбекистану І.Карімова про створення благодійного фонду «Махалля», кошти на його рахунок перераховувались із держбюджету, а також добровільних внесків підприємств, організацій та приватних осіб.

Махаллі як місцеві органи самоуправління діють практично в кожному регіоні Узбекистану. Наразі їх налічується в країні більше 12 тисяч. Президент Узбекистану І.Карімов так характеризує це явище: «Ми маємо такий унікальний, своєрідний орган суспільного управління, який не можна порівняти ні з якими іншими структурами. Це – система махаллі, що розвивалась протягом століть і суттєво змінилася за роки незалежності, яка також постійно вдосконалюється відповідно до вимог часу» [6].

Керівництвом махаллі є комітет, який обирається всім населенням. Махаллінські комітети організують заходи культурно-побутового характеру, благоустрою території махаллі, проведенню хашарів, весіль тощо, слідкує за дисципліною та правопорядком. Махалля являє собою систему, яка

вирішує проблему адресної соціальної допомоги населенню. «Цей орган має характерну особливість: він володіє конкретною інформацією щодо рівня матеріального забезпечення кожної родини даної махаллі» [7].

Спостерігається певна стабілізація у Таджикистані. 6 листопада 2006 р. відбулися останні президентські вибори в країні, на яких діючий президент Емомалі Рахмон був обраний на третій президентській термін. Він набрав 79,3% голосів. Уже наприкінці місяця указом президента було ліквідовано десять міністерств, п'ять державних комітетів та п'ять комітетів органів центральної виконавчої влади. Останні зміни дозволяють залишатися Емомалі Рахмонову президентом до 2020 року.

Одним з найбільш важливих моментів трансформації політичної системи в Таджикистані після закінчення громадянської війни став перехід від однопартійної системи до багатопартійності в умовах нерозвинутого громадянського суспільства, відсутності традицій демократії в одній частині країни й наявності давніх форм «гірської» демократії в іншій [8]. Гірська демократія була суттєвим фактором ускладнення формування сильної президентської влади. Реформи управління, конституційна реформа владних структур, закони про місцеву владу, прийняті взимку 1994/1995 р., мали яскраво виражену тенденцію: послабити виборність на нижніх і середніх щаблях влади, легітимувати авторитаризм на всіх владних рівнях, створити в кожному районі, області одноособових намісників, підлеглих тільки президентові, пов'язаних з ним клієнталістськими відносинами, тобто відносинами особистої залежності. Зіштовхуючи їх, підтримуючи одних або інших, президент зміг забезпечити себе від можливості легітимного перевороту. Становленню сильної президентської влади сприяв і розгалужений апарат президентських радників, по суті, поставлений над урядом і міністрами

Також ситуація ускладнювалась високою часткою держвласності, не до кінця сформованою політичною елітою, фрагментованістю суспільства й етнічною дезінтеграцією таджицького народу.

Крім того, багатопартійність у Таджикистані почала розвивається в умовах, коли після громадянської війни одні етнорегіональні групи зі своїми партіями й рухами почували себе переможцями й формували політичну еліту країни, а партії переможених працювали нелегально.

За роки Радянської влади в Таджикистані, як і у всіх країнах Центральної Азії, складалася особливого роду соціальна система, інтегрованою частиною якої стала комуністична ідеологія й система влади. Прагнучи «переформатувати» цю систему, таджицькі партійні керівники, наслідуючи загальносоюзну тактику, спробували залучити на службу партії молодь, політично активні кадри, які в протилежному випадку могли б сприяти «кристалізації» контреліти (як це потім і відбулося) [9].

Загальновідомі географічні дані, пов'язані з наявністю на території республіки багатих покладів корисних копалин, значною мірою впливають на вигляд сучасного Туркменістану. Одне згадування факту, що на території республіки, у т.ч. на її частині шельфу Каспію, налічується 127 газових

родовищ із початковими сумарними ресурсами 22,5 трлн.куб.м. досить, щоб країни, що є активними споживачами енергоресурсів, постійно тримали у своєму полі зору внутрішньополітичну ситуацію в даній республіці.

Існують і інші факти властиві тільки цій центральноазійській країні. До їхнього числа можна віднести наступні моменти: низька оплата комунальних послуг; безкоштовне використання газу й води; незначна плата за споживання електроенергії; пільги при покупці солі, борошна; низькі ціни на основні продукти харчування - лаваш, молоко, а також на овочі та фрукти; низькі тарифи на проїзд у суспільному транспорті; надзвичайно низькі ціни на квитки на внутрішніх авіалініях та дуже низькі ціни на бензин.

Все це сприятливо впливало та продовжує впливати на настрої населення, і його симпатії стосовно офіційної влади країни. У цьому випадку перший президент вважав, що народу не важливо, хто буде знаходитися при владі, і які перестановки будуть відбуватися на верхах, якщо він, народ, може задовольнити свої першочергові потреби.

Раптова смерть Туркменбаші проявила всі проблеми політичної системи країни.

Центрвиборчком республіки повідомив, що на президентських виборах, які відбулися 11 лютого 2007 р. за Гурбангулі Бердимухаммедова проголосували 89,23% туркменістанців. Участь у виборах взяли 98,65% виборців. Остаточні підсумки виборів були одногосно схвалені на засіданні Халк маслахати.

Ці вибори стали першими альтернативними виборами в Туркменії - на вищій державний пост претендували шість кандидатів. Відповідно до Конституції, президент одночасно є також верховним головнокомандуючим і головою кабінету міністрів. Президент Турменістану обирається безпосередньо народом Туркменії строком на п'ять років і стає на посаду негайно після виголошення присяги на засіданні Халк Маслахати.

Конституційний закон про Халк Маслахати приймається самим Халк Маслахати й має обов'язкову чинність на всій території Туркменії. Народна рада вправі приймати конституцію й конституційні закони, вносити в них зміни й доповнення, а також утворювати Центральну комісію з виборів і проведення референдумів, повідомляти вибори президента й парламенту, а також підтримувати кандидатури на пост глави держави. До складу Народної Ради входять 2507 осіб, що представляють усі верстви туркменського народу.

Прийшовши на зміну авторитарного керівника, Г.Бердимухаммедов почав перетворення, які можна охарактеризувати демократичними, новаторськими. Він підписав указ про реформування системи освіти, скасувавши ніязівські «дев'ятирічки» і ввівши повну десятилітню середню освіту, а у вузах - 5-6-річну. У Туркменії відкрилися інтернет-кафе. Інтернет-зв'язок вводиться в школах. 5 березня 2007 р. президент Туркменістану Г.Бердимухаммедов підписав указ, згідно з яким ім'я першого президента і «батька всіх туркменів» Сапармурата Ніязова було видалено з президентського штандарта, відмінена щоденна клятва голові держави. У Туркменії відроджуються заборонені

Ніязовим Академія наук, а також сільські поліклініки та військові кафедри у вищих навчальних закладах. 1 липня 2008 р. У вересні 2008 р. прийнята нова Конституція країни, яка розширила повноваження президента. Всі ці перетворення Бердимухаммедов називає «епохою нового Відродження». Хоча до дійсних демократичних перетворень в країні ще далеко.

Нинішній президент Туркменістану намагається пристосувати створений Туркменбаші режим до процесів, що відбуваються в країні та світі. При цьому, звичайно, він хоче зміцнити й посилити свою особисту владу і гарантувати стабільність в країні. Продовжуючи кадрову політику С.Ніязова, Бердимухаммедов майже повністю оновив склад Кабінету міністрів, ввівши на ключові міністерські посади своїх численних родичів, вихідців з Ахалського велаята, звідки він сам родом.

В усіх країнах Центральної Азії важливу роль в державно-політичній сфері відіграє особистісний фактор. Вплив політичного лідера на життя суспільства є абсолютно конкретним, з чим не можна не рахуватись. Через це суттєве значення в якості стимулюючого фактора в демократизації суспільства має позиція та дії лідерів країн Центральної Азії. Їх ставлення до легальної опозиції та ЗМІ, до представницьких інститутів та самоорганізації громадянського суспільства безпосередньо впливають внутрішньополітичну ситуацію в країні, демократизацію суспільства.

Разом з тим існує цілий ряд факторів, що стимулюють поступову еволюцію центральноазійських країн у напрямку демократизації політичних структур, накопичення відповідного інтелектуального потенціалу. Останнім часом Центральна Азія стала зоною активного міжцивілізаційного контакту, і активно використовує ці можливості. Іншим позитивним фактором є та обставина, що в країнах Центральної Азії в інтелектуальній, а також у політичній і економічній сферах значним (хоча й неоднаковим) впливом користуються сили, орієнтовані на демократичні стандарти.

До досить істотних факторів, що діють у напрямку демократизації центральноазійських суспільств, варто віднести зовнішній вплив. Даний регіон є сферою інтересів багатьох країн та структур. Керівництво більшості країн Центральної Азії, при всієї різновекторності зовнішньополітичної орієнтації, демонструє зацікавленість у співробітництві з ними, також як і з міжнародними фінансовими організаціями. В результаті ці країни підключаються (з різним ступенем інтенсивності) до загальносвітових процесів. Все більший вплив на інтелектуальне життя регіону справляє утворення єдиного світового інформаційного простору.

Таким чином, трансформація політичної системи країн Центральної Азії не зводиться лише до прийняття нової конституції та нового законодавства, проголошення принципів демократії, створення нових політичних інститутів, перерозподілу влади між державними інститутами та іншими заходами переважно організаційного характеру. Успіх політичних реформ в країнах Центральної Азії напряму залежить від рівня економічного розвитку, зростання чисельності середнього класу, відповідного рівня політичної зрілості суспільства. А для цього необхідна політична воля з боку держави,

конкретних політичних лідерів, політичних партій, політичної еліти, засобів масової інформації і в підсумку – всього суспільства.

1. Послание Президента Казахстана Нурсултана Назарбаева «Новый Казахстан в новом мире» // Казахстанская правда. – 28 февраля 2007 г. 2. Чиналиев У.К. Кыргызстан на пути к демократии: трансформация политической системы. – М.: РГГУ, 2004. – С.268. 3. Курманов З. О проблемах партогенеза в Кыргызстане // Центр. Азия и Кавказ. – Lulea, 2004. - № 5. – С.12. 4. Курманов З. О проблемах партогенеза в Кыргызстане // Центр. Азия и Кавказ. – Lulea, 2004. - № 5. – С.17. 5. Шарифходжаев М., Рахимов Ф. Человек, определивший эпоху. – М., 2004. – С.220. 6. Идея национальной независимости: основные понятия и принципы. – Ташкент, 2003. – С. 35-36. 7. Независимый Узбекистан. Научно-популярный словарь. Под общей ред. Ханазарова К.Х. – Т.: «Шарк», 2007. – С.161. 8. Див.: Олимова С., Олимов М. Независимый Таджикистан: трудный путь перемен // Восток. - 1995. - №1. 9. Див.: Гражданские движения в Таджикистане. М., 1989.

I. M. Ветринский

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ТРАНСФОРМАЦІЮ ІМПЕРСЬКОЇ СТРАТЕГІЇ КИТАЮ

Автор розглядає аспекти впливу глобалізаційних чинників на внутрішню та зовнішню політику Китаю і обґрунтовує висновок про економічно вдалу позицію влади КНР в нинішніх умовах.

Ключові слова: глобалізація, КНР, трансформація

Протягом ХХ століття відбулася низка змін на геополітичній карті світу, наслідки яких не є очевидними, вимагають осмислення й аналізу. Світові війни, розпад великих імперій, поява ряду нових незалежних держав, стрімкий розвиток процесів глобалізації – всі ці події суттєво вплинули на світову політику та продовжують визначати зміни в системі сучасних міжнародних відносинах. Розгляд політичних процесів сьогодення обов'язково має включати ретроспективну складову. У випадку з КНР, на наш погляд, даний підхід є особливо актуальним, тому що багатотисячолітня історія, політична традиція цієї держави має великий вплив на її сучасну самоідентифікацію в світі.

Докорінна зміна геостратегічної ваги Китаю та вражаючий розвиток його економіки протягом останніх десятиріч привертає увагу дослідників, при цьому його подальший вплив на світові справи оцінюється в досить широкому діапазоні. Безперечно, зі слабкої, виснаженої внутрішніми негараздами країни третього світу Китай перетворився на економічного гіганта, регіонального лідера, що крок за кроком зміцнює свої позиції, як нова впливова сила на світовій арені. Колись З.Бжезинський в своїй праці «Велика шахівниця» назвав Китай регіональною, а не світовою державою, але сьогодні ця оцінка не відповідає реаліям. Глобалізаційні процеси суттєво